Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (första avdelningen)

den 21 mars 2024*

”Begäran om förhandsavgörande – Civilrättsligt samarbete – Domstols behörighet samt erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område – Förordning (EU) nr 1215/2012 – Artikel 45 – Vägran att erkänna en dom – Artikel 71 – Förhållandet mellan denna förordning och konventioner som reglerar ett särskilt område – Konventionen om fraktavtalet vid internationell godsbefordran på väg (CMR-konventionen) – Artikel 31.3 – Litispendens – Avtal om domstols behörighet – Begreppet grunderna för rättsordningen (*ordre public*)”

I mål C-90/22,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Litauens högsta domstol) genom beslut av den 10 februari 2022, som inkom till domstolen den 10 februari 2022, i målet

”Gjensidige” ADB

ytterligare deltagare i rättegången:

”Rhenus Logistics” UAB,

”ACC Distribution” UAB,

meddelar

DOMSTOLEN (första avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden A. Arabadjiev samt domarna T. von Danwitz, P.G. Xuereb, A. Kumin (referent) och I. Ziemele,

generaladvokat: N. Emiliou,

justitiesekreterare: handläggaren R. Stefanova-Kamisheva,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 23 mars 2023,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

– ”Gjensidige” ADB, genom G. Raišutienė, advokatė,

* Rättegångsspråk: litauiska.

– ”Rhenus Logistics” UAB, genom V. Jurkevičius och E. Sinkevičius, advokatai,

– Litauens regering, genom V. Kazlauskaitė-Švenčionienė och E. Kurelaitytė, båda i egenskap av ombud,

– Europeiska kommissionen, genom P. Messina, S. Noë och A. Steiblytė, samtliga i egenskap av ombud,

och efter att den 14 december 2023 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 45.1 a och e ii) i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1215/2012 av den 12 december 2012 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (EUT L 351, 2012, s. 1) och av artikel 71 i denna förordning, jämförd med artiklarna 25, 29 och 31 i nämnda förordning, samt mot bakgrund av skälen 21 och 22 i samma förordning.

2 Begäran har framställts i ett mål mellan ”Gjensidige” ADB, ett försäkringsbolag, och ”Rhenus Logistics” UAB, ett transportbolag. Målet rör återbetalning av den ersättning som Gjensidige hade betalat till ”ACC Distribution” UAB för skada som detta bolag lidit i samband med fullgörandet av ett internationellt transportavtal med Rhenus Logistics.

Tillämpliga bestämmelser

Förordning nr 1215/2012

3 Skälen 3, 4, 21, 22, 30 och 34 i förordning nr 1215/2012 har följande lydelse:

”(3) Unionen har som mål att bevara och utveckla ett område med frihet, säkerhet och rättvisa, bland annat genom att underlätta tillgången till rättslig prövning, särskilt genom principen om ömsesidigt erkännande av domar och andra avgöranden av rättsliga myndigheter på det civilrättsliga området. …

(4) … Det är därför nödvändigt att införa bestämmelser som gör reglerna om behörighetskonflikter på privaträttens område mer enhetliga, så att domar som meddelats i en medlemsstat kan erkännas och verkställas enkelt och snabbt.

…

(21) För att rättskipningen ska fungera väl, är det nödvändigt att minimera möjligheten för samtidiga förfaranden och att se till att oförenliga domar inte meddelas i olika medlemsstater. Det bör finnas klara och effektiva regler för att avgöra frågor om litispendens och mål som har samband med varandra och för att undanröja problem som härrör från nationella skillnader när det gäller att fastställa vid vilken tidpunkt ett mål ska anses vara pågående. Den tidpunkten bör ges en autonom definition i denna förordning.

(22) För att göra exklusiva avtal om val av behörig domstol effektivare och förhindra rättegångsmissbruk måste det finnas möjlighet att göra undantag från den allmänna litispendensregeln för att på ett tillfredsställande sätt kunna hantera situationer med parallella förfaranden. En sådan situation uppstår när en talan väcks vid en domstol som inte anges i ett exklusivt avtal om domstols behörighet och en talan därefter väcks vid den domstol som anges i avtalet rörande samma sak och målen gäller samma parter. I det fallet bör den domstol där talan först väcktes vara skyldig att låta handläggningen av målet vila så snart talan väcks vid den domstol som anges i avtalet och fram till dess att den sistnämnda domstolen meddelar att den inte har behörighet enligt det exklusiva avtalet om val av domstols behörighet. Detta är nödvändigt för att säkerställa att den domstol som anges i avtalet i denna situation har företräde att ta ställning till om avtalet är giltigt och i vilken utsträckning avtalet ska tillämpas på tvisten. Den domstol som anges i avtalet bör kunna fortsätta handläggningen av målet oavsett om den andra domstolen redan har beslutat att låta handläggningen vila eller inte.

…

…

(30) Den part som överklagar verkställigheten av en dom som meddelats i en annan medlemsstat bör i möjligaste mån, och i enlighet med den anmodade medlemsstatens rättssystem, utöver de grunder för vägran som anges i denna förordning, kunna åberopa de grunder för vägran som föreskrivs i nationell lagstiftning i samma förfarande och inom de tidsfrister som fastställs i den lagstiftningen.

Erkännande av en dom bör dock endast vägras om en eller flera av de grunder för vägran som fastställs i denna förordning föreligger.

…

(34) Kontinuiteten mellan [konventionen av den 27 september 1968 om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område (EGT L 299, 1972, s. 32) (nedan kallad Brysselkonventionen)], [rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (EGT L 12, 2001, s.1)] och denna förordning bör säkerställas, och övergångsbestämmelser bör därför införas. Likaså måste kontinuitet råda när det gäller Europeiska unionens domstols tolkning av bestämmelserna i 1968 års Brysselkonvention och de förordningar som ersätter den.”

4 Kapitel II i förordning nr 1215/2012 innehåller ett avsnitt 6, med rubriken ”Exklusiv behörighet”, som endast består av artikel 24 i förordningen. I denna artikel anges de domstolar som ska ha exklusiv behörighet att pröva tvister på de områden som räknas upp i artikeln, oberoende av var parterna har hemvist.

5 Kapitel II i förordningen innehåller även ett avsnitt 7, med rubriken ”Avtal om domstols behörighet”. I artikel 25.1 i samma förordning, som ingår i detta avsnitt, föreskrivs följande:

”Om parterna, oberoende av var de har hemvist, har träffat avtal om att en domstol eller domstolarna i en medlemsstat ska vara behöriga att avgöra en redan uppkommen tvist eller framtida tvister i anledning av ett bestämt rättsförhållande, ska endast den domstolen eller de domstolarna ha

behörighet, såvida inte avtalet är ogiltigt på materiell grund enligt lagen i den medlemsstaten. En sådan behörighet ska vara exklusiv om parterna inte har träffat avtal om annat. …”

6 I artikel 29 i förordning nr 1215/2012 föreskrivs följande:

”1. Om talan väcks vid domstolar i olika medlemsstater rörande samma sak och målen gäller samma parter, ska varje domstol utom den vid vilken talan först väckts självmant låta handläggningen av målet vila till dess att det har fastställts att den domstol vid vilken talan först väckts är behörig, utan att detta påverkar tillämpningen av artikel 31.2.

2. I sådana fall som avses i punkt 1 ska, på begäran av en domstol vid vilken talan väckts, varje annan domstol vid vilken talan väcks utan dröjsmål underrätta den förstnämnda domstolen om vilket datum den mottog stämningsansökan i enlighet med artikel 32.

3. När det har fastställts att den domstol vid vilken talan först väckts är behörig, ska övriga domstolar självmant förklara sig obehöriga till förmån för den domstolen.”

7 I artikel 31 i denna förordning föreskrivs följande:

”1. Om flera domstolar är exklusivt behöriga, ska varje domstol utom den vid vilken talan först väckts avvisa talan till förmån för den domstolen.

2. Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 26 ska, i de fall talan väckts vid en domstol i en medlemsstat som har exklusiv behörighet enligt ett avtal som avses i artikel 25, varje domstol i en annan medlemsstat låta handläggningen av målet vila fram till dess att den domstol där talan väcks på grundval av avtalet förklarar att den är obehörig i enlighet med avtalet.

3. Om den domstol som anges i avtalet har funnit att den är behörig att ta upp talan till prövning i enlighet med avtalet ska varje domstol i en annan medlemsstat avvisa talan till förmån för denna domstol.

…”

8 Artikel 36.1 i nämnda förordning har följande lydelse:

”En dom som meddelats i en medlemsstat ska erkännas i övriga medlemsstater utan att något särskilt förfarande behöver användas.”

9 I artikel 45 i samma förordning föreskrivs följande:

”1. Vid ansökan från en berörd part ska erkännande av en dom vägras om

a) ett sådant erkännande uppenbart strider mot grunderna för rättsordningen (*ordre public*) i den anmodade medlemsstaten,

…

e) domen är oförenlig med

i) kapitel II avsnitt 3, 4 eller 5 om svaranden var en försäkringstagare, en försäkrad, en förmånstagare till ett försäkringsavtal, en skadelidande, en konsument eller en arbetstagare, eller
ii) kapitel II avsnitt 6.

…

3. Domstolens behörighet i ursprungsmedlemsstaten får inte omprövas såvida inte annat följer av punkt 1 e. Behörighetsbestämmelserna omfattas inte av den i punkt 1 a åsyftade prövningen vad gäller grunderna för rättsordningen (*ordre public*).

…”

10 I artikel 71 i förordning nr 1215/2012 föreskrivs följande:

”1. Denna förordning ska inte inverka på konventioner som medlemsstaterna har tillträtt och som på särskilda områden reglerar domstolars behörighet eller erkännande eller verkställighet av domar.

2. För en enhetlig tolkning ska punkt 1 tillämpas enligt följande:

…

b) Domar som har meddelats av en domstol i en medlemsstat med tillämpning av behörighetsbestämmelser i en konvention som reglerar ett särskilt område ska erkännas och verkställas i de andra medlemsstaterna i enlighet med bestämmelserna i denna förordning.

Om det i en konvention, som reglerar ett särskilt område och som har tillträtts såväl av ursprungsmedlemsstaten som av den medlemsstat som ansökan riktas till, anges förutsättningar för erkännande eller verkställighet av domar, ska dessa förutsättningar gälla. Bestämmelserna i denna förordning om erkännande och verkställighet kan dock alltid tillämpas.”

CMR

11 Konventionen om fraktavtalet vid internationell godsbefordran på väg, som undertecknades i Genève den 19 maj 1956, i dess lydelse enligt protokoll undertecknat i Genève den 5 juli 1978 (nedan kallad CMR), ska enligt artikel 1.1 CMR tillämpas ”på varje avtal om godsbefordran med fordon på väg mot betalning, när orten för godsets mottagande till befordran och bestämmelseorten … är belägna i skilda stater, av vilka åtminstone den ena är en fördragsslutande stat … oavsett parternas hemvist och nationalitet.”

12 CMR förhandlades fram inom ramen för Förenta nationernas ekonomiska kommission för Europa. Mer än 50 stater, däribland samtliga medlemsstater i Europeiska unionen, har tillträtt CMR.

13 Artikel 31 CMR har följande lydelse:

”1. Talan rörande befordran som är underkastad denna konvention får väckas, förutom vid sådan domstol i fördragsslutande stat som parterna utsett, vid domstol i stat, inom vars område

a) svaranden har sitt hemvist, sitt huvudkontor eller den filial eller agentur genom vars medverkan fraktavtalet slutits, eller

b) den ort där godset mottogs av fraktföraren eller bestämmelseorten är belägen,

och får inte väckas vid annan domstol.

…

3. Sedan dom i tvist som avses i första stycket av denna artikel meddelats av domstol i fördragsslutande stat och blivit verkställbar i den staten ska domen vara verkställbar även i var och en av de övriga fördragsslutande staterna, så snart de formföreskrifter har blivit uppfyllda som gäller i den fördragsslutande stat där verkställighet söks. Sådana formföreskrifter får inte innefatta möjlighet till omprövning av själva saken.

…”

14 I artikel 41.1 CMR anges följande:

”Om annat inte följer av vad som föreskrivs i artikel 40 är varje avtalsvillkor som direkt eller indirekt avviker från bestämmelserna i denna konvention ogiltigt. Ogiltigheten av sådant avtalsvillkor medför inte ogiltighet av avtalet i övrigt.”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

15 ACC Distribution hade ingått ett avtal med Rhenus Logistics enligt vilket sistnämnda bolag skulle transportera en last datorutrustning från Nederländerna till Litauen (nedan kallat det aktuella avtalet om internationell transport).

16 Efter det att en del av varorna hade stulits under transporten betalade Gjensidige, enligt ett försäkringsavtal, 205 108,89 euro i ersättning till ACC Distribution.

17 Rhenus Logistics väckte den 3 februari 2017 talan vid Rechtbank Zeeland-West-Brabant (Distriktsdomstolen för Zeeland-West-Brabant, Nederländerna) om fastställande av att bolaget omfattades av en ansvarsbegränsning.

18 ACC Distribution och Gjensidige begärde att den domstolen skulle förklara sig sakna behörighet att pröva talan eller vilandeförklara målet med motiveringen att ACC Distribution och Rhenus Logistics hade avtalat om att litauisk domstol skulle vara behörig att pröva de tvister som uppkommit till följd av fullgörandet av det aktuella avtalet om internationell transport.

19 Genom avgörande av den 23 augusti 2017 avslog nämnda domstol ACC Distributions och Gjensidiges begäran. Den fann att avtalet om domstols behörighet mellan ACC Distribution och Rhenus Logistics enligt artikel 41.1 CMR var ogiltigt, eftersom det innebar en begränsning av valet av behörig domstol enligt artikel 31 CMR.

20 Den 19 september 2017 väckte Gjensidige regresstalan vid Kauno apygardos teismas (Regionala domstolen i Kaunas, Litauen) och yrkade att Rhenus Logistics skulle förpliktas att återbetala det belopp på 205 108,89 euro som Gjensidige hade betalat till ACC Distribution i ersättning.

21 Genom beslut av den 12 mars 2018 vilandeförklarade Kauno apygardos teismas (Regionala domstolen i Kaunas) målet i avvaktan på att Rechtbank Zeeland-West-Brabant (Distriktsdomstolen för Zeeland-West-Brabant) skulle meddela slutligt avgörande.

22 Genom avgörande av den 25 september 2019 slog Rechtbank Zeeland-West-Brabant (Distriktsdomstolen för Zeeland-West-Brabant) fast att Rhenus Logistics ansvar gentemot ACC Distribution och Gjensidige var begränsat och inte kunde överstiga det ersättningsbelopp som avses i artikel 23.3 CMR. Detta avgörande överklagades inte och vann därmed laga kraft.

23 Rhenus Logistics verkställde nämnda avgörande genom att till Gjensidige betala 40 854,20 euro jämte ränta, till följd av att det således hade ett begränsat ansvar för den skada som ACC Distribution lidit. Gjensidige återkallade följaktligen sitt skadeståndsyrkande mot Rhenus Logistics i motsvarande mån.

24 Genom avgörande av den 22 maj 2020 ogillade Kauno apygardos teismas (Regionala domstolen i Kaunas) Gjensidiges regresstalan med motiveringen att den i målet var bunden av avgörandet från Rechtbank Zeeland-West-Brabant (Distriktsdomstolen för Zeeland-West-Brabant) av den 25 september 2019.

25 Genom beslut av den 25 februari 2021 fastställde Lietuvos apeliacinis teismas (Litauens appellationsdomstol) avgörandet av den 22 maj 2020 från Kauno apygardos teismas (Regionala domstolen i Kaunas), med motiveringen att såväl bestämmelserna i förordning nr 1215/2012 som bestämmelserna i CMR i förevarande fall var relevanta för att avgöra behörighetsfrågan. Även om parterna i det aktuella avtalet om internationell transport hade ingått ett avtal om domstols behörighet, kunde, enligt artikel 31.1 CMR, den tvist som uppkommit mellan dem väckas, enligt kärandens val, vid den domstol som är behörig enligt artikel 31.1 a eller b CMR.

26 Gjensidige överklagade detta beslut till Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Litauens högsta domstol), den hänskjutande domstolen. Gjensidige har till stöd för sitt överklagande gjort gällande att artikel 25.1 i förordning nr 1215/2012 ska ha företräde för det fall behörighetsreglerna i CMR och i denna förordning konkurrerar med varandra. I denna bestämmelse kvalificeras den behörighet som parterna avtalar om att ge en viss domstol i en medlemsstat nämligen som exklusiv.

27 Med hänvisning till bland annat domen av den 4 maj 2010, TNT Express Nederland (C-533/08, EU:C:2010:243), domen av den 19 december 2013, Nipponka Insurance (C-452/12, EU:C:2013:858), och domen av den 4 september 2014, Nickel & Goeldner Spedition (C-157/13, EU:C:2014:2145), anser den hänskjutande domstolen att bestämmelserna i CMR, däribland artikel 31, i princip är tillämpliga på frågor om internationell behörighet som uppkommer i sådana tvister som den som är aktuell i det nationella målet. Ett avtal om domstols behörighet ger således ingen exklusiv behörighet för de domstolar som parterna har utsett, eftersom det fortfarande står käranden fritt att väcka talan vid en av de behöriga domstolarna enligt denna artikel 31. Denna domstol konstaterar dessutom att den talan som i förevarande fall har väckts i Nederländerna respektive i Litauen är identisk, eftersom den rör samma sak.

28 Den hänskjutande domstolen vill emellertid få klarhet i huruvida artikel 31 CMR är förenlig med förordning nr 1215/2012, eftersom det enligt denna artikel är tillåtet att avvika från avtal om domstols behörighet.

29 Den hänskjutande domstolen anser nämligen att även om förordning nr 1215/2012 innehåller en allmän regel om litispendens som grundar sig på prioritet för den domstol vid vilken talan först har väckts, föreskrivs det i artikel 31.2 och 31.3 i förordningen ett undantag från denna regel i de fall då ett avtal om domstols behörighet har ingåtts. Det framgår av skäl 22 i förordningen att detta undantag syftar till att göra exklusiva avtal om val av behörig domstol effektivare och till att förhindra rättegångsmissbruk.

30 Den hänskjutande domstolen har påpekat att avtal om domstols behörighet behandlas på helt olika sätt i CMR och i förordning nr 1215/2012. Enligt nämnda domstol föreskrivs det i artikel 25.1 i förordningen att den behörighet som avtalsparterna avtalat om i princip är exklusiv. Enligt artikel 31 CMR har den domstol som anges i avtalet om domstols behörighet däremot inte någon exklusiv behörighet. De behörighetsregler som föreskrivs i artikel 31 CMR utgör således inte hinder för, eller till och med främjar, rättegångsmissbruk.

31 Den hänskjutande domstolen har påpekat att förordning nr 1215/2012 inte direkt behandlar de rättsliga konsekvenserna av en överträdelse av reglerna om litispendens för det fall ett avtal om domstols behörighet har ingåtts. I synnerhet föreskrivs det inte uttryckligen i förordningen någon grund för att vägra erkännande av en dom som meddelats i en annan medlemsstat i strid med ett sådant avtal.

32 Den hänskjutande domstolen vill emellertid få klarhet i om inte bestämmelserna i förordning nr 1215/2012 ska tolkas så, att de utsträcker skyddet för sådana avtal till att omfatta erkännande och verkställighet av domstolsavgöranden, med hänsyn bland annat till unionslagstiftarens avsikt att göra avtal om val av behörig domstol effektivare.

33 Den hänskjutande domstolen har dessutom påpekat att det, när en domstol som inte har utsetts genom ett avtal om domstols behörighet förklarar sig behörig, finns risk för att svaranden överrumplas såväl i förhållande till den domstol där talan väckts som, i förekommande fall, i förhållande till den lag som är tillämplig på målet i sak.

34 Den hänskjutande domstolen tvivlar därför på att en sådan situation, i vilken tillämpningen av de regler som följer av en sådan internationell konvention som CMR gör det möjligt att avvika från parternas avtal om såväl domstols behörighet som tillämplig lag i ett och samma mål, är förenlig med de grundläggande principerna för en rättvis rättegång och med de mål som eftersträvas med förordning nr 1215/2012, vilket ger upphov till frågor om förenligheten med grunderna för rättsordningen (ordre public).

35 Mot denna bakgrund beslutade Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Litauens högsta domstol) att vilandeförklara målet och ställa följande frågor till EU-domstolen:

”1) Kan artikel 71 i förordning nr 1215/2012, jämförd med artiklarna 25, 29 och 31 samt skälen 21 och 22 i förordningen, tolkas så, att den tillåter att artikel 31 [CMR] tillämpas även i fall i vilka en tvist som omfattas av tillämpningsområdet för båda dessa rättsliga instrument är föremål för ett avtal om domstols behörighet?

2) Kan artikel 45.1 e ii) i förordning nr 1215/2012, med beaktande av [unions]lagstiftarens avsikt att stärka skyddet för avtal om domstols behörighet i Europeiska unionen, ges en vidare tolkning så att den inte endast omfattar avsnitt 6 i kapitel II i den förordningen utan även avsnitt 7 däri?

3) Kan begreppet ’grunderna för rättsordningen (*ordre public*)’ som används i förordning nr 1215/2012, efter en bedömning av de specifika förhållandena i målet och deras rättsliga konsekvenser, tolkas på det sättet att det omfattar grunden för ett beslut att inte erkänna en dom från en annan medlemsstat när tillämpningen av en specialiserad konvention såsom [CMR] skapar en rättslig situation i vilken både avtalet om domstols behörighet och avtalet om tillämplig rätt inte iakttas i ett och samma mål?”

Prövning av tolkningsfrågorna

Inledande synpunkter

36 Den hänskjutande domstolen har ställt sin första fråga för att få klarhet i huruvida en domstol i en medlemsstat kan förklara sig behörig att pröva en talan som väckts enligt ett avtal om internationell transport, trots att avtalet innehåller en prorogationsklausul till förmån för domstolarna i en annan medlemsstat.

37 Den hänskjutande domstolen har dessutom ställt sin andra och sin tredje fråga för att få klarhet i huruvida en domstol i en medlemsstat kan vägra att erkänna ett avgörande från en domstol i en annan medlemsstat som förklarat sig behörig trots förekomsten av en sådan prorogationsklausul.

38 I detta avseende ska det först prövas huruvida en domstol i en medlemsstat faktiskt kan vägra att erkänna ett avgörande från en domstol i en annan medlemsstat angående en talan som väckts med stöd av ett avtal om internationell transport med motiveringen att sistnämnda domstol förklarat sig behörig trots att det finns ett avtal om domstols behörighet till förmån för andra domstolar, och detta oberoende av huruvida det var korrekt av domstolen i denna andra medlemsstat att förklara sig behörig.

39 I detta sammanhang ska det fastställas huruvida denna fråga ska bedömas mot bakgrund av förordning nr 1215/2012 eller CMR, eftersom det i förevarande fall är utrett att det aktuella avtalet om internationell transport omfattas av tillämpningsområdet för såväl denna förordning som denna konvention.

40 Eftersom förordning nr 1215/2012 har upphävt och ersatt förordning nr 44/2001, som i sin tur har ersatt Brysselkonventionen, gäller domstolens tolkning av bestämmelserna i ett av dessa rättsliga instrument även för bestämmelserna i andra rättsliga instrument, när dessa bestämmelser kan anses motsvara varandra (dom av den 16 november 2023, Roompot Service, C-497/22, EU:C:2023:873, punkt 21 och där angiven rättspraxis).

41 Såsom generaladvokaten har påpekat i punkt 78 i sitt förslag till avgörande har, med tillämpning av artikel 71 i förordning nr 1215/2012, en konvention som reglerar ett särskilt område, såsom CMR, företräde framför denna förordning. I artikel 71.1 i förordningen föreskrivs nämligen att förordningen inte ska inverka på konventioner som medlemsstaterna har tillträtt och som på särskilda områden reglerar domstolars behörighet eller erkännande eller verkställighet av domar. I artikel 71.2 andra stycket första meningen i samma förordning föreskrivs dessutom att om det i en konvention, som reglerar ett särskilt område och som har tillträtts såväl av ursprungsmedlemsstaten som av den medlemsstat som ansökan riktas till, anges förutsättningar för erkännande eller verkställighet av domar, ska dessa förutsättningar gälla. Lagstiftaren har således förutsett att dessa konventioner ska tillämpas vid regelkollision (se, analogt, dom av den 4 maj 2010, TNT Express Nederland, C-533/08, EU:C:2010:243, punkterna 46 och 47).

42 I förevarande fall ska det påpekas att det av lydelsen av artikel 31.3 CMR framgår att när en dom meddelats av en domstol i en fördragsslutande stat och blivit verkställbar i den staten ska domen vara verkställbar även i var och en av de övriga fördragsslutande staterna, så snart de formföreskrifter har blivit uppfyllda som gäller i den fördragsslutande stat där verkställighet söks. Av nämnda lydelse framgår även att sådana formföreskrifter inte får innefatta möjlighet till en ny prövning av själva saken.

43 Även om det antas att artikel 31.3 CMR, som avser verkställbarhet, även kan kvalificeras som en regel om erkännande som ska tillämpas enligt artikel 71.1 och 71.2 i förordning nr 1215/2012, ska det påpekas för det första att det i denna artikel 31.3, för verkställighet av en ”dom” i den mening som avses i denna bestämmelse, endast förutsätts att de formföreskrifter har blivit uppfyllda som gäller i den fördragsslutande stat där verkställighet söks och att det däri, i detta sammanhang, endast preciseras att sådana formföreskrifter inte får innefatta möjlighet till en ny prövning av själva saken.

44 I detta sammanhang ska artikel 71.2 första stycket b och andra stycket andra meningen i förordning nr 1215/2012 beaktas. Det framgår av dessa bestämmelser att domar som har meddelats av en medlemsstats domstol som grundat sin behörighet på en konvention som reglerar ett särskilt område ska erkännas och verkställas i de andra medlemsstaterna i enlighet med denna förordning, vars bestämmelser alltid kan tillämpas, även när förutsättningarna för erkännande eller verkställighet av dessa domar anges i denna konvention.

45 För det andra följer det under alla omständigheter av domstolens praxis att även om det av artikel 71.1 i förordning nr 1215/2012 framgår att reglerna i en specialkonvention i vilken medlemsstaterna är parter i princip ska tillämpas när tvisten omfattas av specialkonventionens tillämpningsområde, är det inte desto mindre så, att tillämpningen av en sådan konvention inte får medföra ett åsidosättande av de principer som ligger bakom det rättsliga samarbetet inom unionen på privaträttens område, såsom principerna om fri rörlighet för domar på privaträttens område, förutsebarhet vad gäller vilken domstol som är behörig och därmed rättssäkerhet för enskilda, god rättskipning, minimerad risk för samtidiga förfaranden samt ömsesidigt förtroende mellan de rättsvårdande myndigheterna inom unionen (se, analogt, dom av den 4 maj 2010, TNT Express Nederland, C-533/08, EU:C:2010:243, punkterna 45 och 49).

46 Vad särskilt avser principen om ömsesidigt förtroende är den domstol som ansökan riktar sig till aldrig bättre skickad än domstolen i ursprungsstaten att pröva den senare domstolens behörighet. Enligt förordning nr 1215/2012 är det således inte tillåtet, förutom enligt några begränsade undantag, att en domstol i en medlemsstat prövar huruvida en domstol i en annan medlemsstat är behörig (se, analogt, dom av den 4 maj 2010, TNT Express Nederland, C-533/08, EU:C:2010:243, punkt 55 och där angiven rättspraxis).

47 Under dessa omständigheter är det mot bakgrund av förordning nr 1215/2012 som det ska bedömas huruvida en domstol i en medlemsstat kan vägra att erkänna en dom som meddelats av en domstol i en annan medlemsstat angående en talan som väckts med stöd av ett avtal om internationell transport med motiveringen att sistnämnda domstol förklarat sig behörig trots att det finns ett avtal om domstols behörighet till förmån för andra domstolar.

48 Artikel 45 i förordning nr 1215/2012 innehåller en särskild bestämmelse om vägran att erkänna ett domstolsavgörande. Det är denna bestämmelse som den andra och den tredje frågan avser, vilka ska prövas tillsammans och först.

Den andra och den tredje frågan

49 Den hänskjutande domstolen har ställt sin andra och sin tredje fråga för att få klarhet i huruvida artikel 45.1 a och e ii) i förordning nr 1215/2012 ska tolkas så, att en domstol i en medlemsstat får vägra att erkänna ett avgörande från en domstol i en annan medlemsstat med motiveringen att sistnämnda domstol förklarat sig behörig att pröva en talan som väckts med stöd av ett avtal om internationell transport, med bortseende från ett avtal om domstols behörighet, i den mening som avses i artikel 25 i denna förordning, vilket utgör en del av förstnämnda avtal.

50 Domstolen erinrar inledningsvis om att vid tolkningen av en unionsbestämmelse ska inte bara dess lydelse beaktas, utan också det sammanhang i vilket den förekommer och de mål och det syfte som eftersträvas med den rättsakt som bestämmelsen ingår i (dom av den 22 juni 2023, Pankki S, C-579/21, EU:C:2023:501, punkt 38 och där angiven rättspraxis).

51 Vad först gäller artikel 45.1 a i förordning nr 1215/2012 framgår det av lydelsen av denna bestämmelse att vid ansökan från en berörd part ska erkännande av en dom vägras om ett sådant erkännande uppenbart strider mot grunderna för rättsordningen i den anmodade medlemsstaten.

52 I artikel 45.3 andra meningen i förordning nr 1215/2012 preciseras i detta sammanhang att behörighetsbestämmelserna inte omfattas av den i punkt 1 a åsyftade prövningen vad gäller grunderna för rättsordningen.

53 Det följer således av artikel 45.1 a jämförd med artikel 45.3 andra meningen i förordning nr 1215/2012 att artikel 45.1 a inte gör det möjligt för en domstol i en medlemsstat att vägra att erkänna en dom från en domstol i en annan medlemsstat med motiveringen att sistnämnda domstol förklarat sig behörig trots att det finns ett avtal om domstols behörighet till förmån för domstolarna i en annan medlemsstat än den där den domstolen är belägen.

54 Vad sedan beträffar artikel 45.1 e ii) i förordning nr 1215/2012, föreskrivs det i denna bestämmelse att vid ansökan från en berörd part ska erkännande av en dom vägras om domen är oförenlig med kapitel II avsnitt 6 i förordningen, som rör exklusiv behörighet.

55 Avsnitt 6 består endast av artikel 24 i förordning nr 1215/2012, i vilken de domstolar anges som ska ha exklusiv behörighet att pröva tvister på de områden som räknas upp i artikeln, oberoende av var parterna har hemvist.

56 Det är mot denna bakgrund som den hänskjutande domstolen vill få klarhet i huruvida artikel 45.1 e ii) i förordning nr 1215/2012 inte ska ges en vidare tolkning, så att erkännande av en dom även kan vägras om det strider mot bestämmelserna i avsnitt 7 i kapitel II i förordningen, däribland artikel 25, som rör avtal om domstols behörighet.

57 Den klara och otvetydiga lydelsen av artikel 45.1 e ii) i förordning nr 1215/2012 medger i sig slutsatsen att en sådan vid tolkning av denna bestämmelse är utesluten, vid äventyr av att bestämmelsen tolkas *contra legem*.

58 Enligt domstolens praxis får en tolkning av en unionsbestämmelse inte leda till att bestämmelsens klara och precisa lydelse förlorar all ändamålsenlig verkan. När innebörden av en unionsbestämmelse otvetydigt framgår redan av dess lydelse, kan domstolen således inte avvika från denna tolkning (dom av den 23 november 2023, Ministarstvo financija, C-682/22, EU:C:2023:920, punkt 31 och där angiven rättspraxis).

59 En bokstavstolkning av artikel 45.1 a och e ii) i förordning nr 1215/2012, som innebär att dessa bestämmelser inte gör det möjligt för en domstol i en medlemsstat att vägra att erkänna ett avgörande från en domstol i en annan medlemsstat med motiveringen att denna domstol har förklarat sig behörig med bortseende från ett avtal om domstols behörighet, stöds också under alla omständigheter av det sammanhang i vilket dessa bestämmelser ingår samt av de mål och det syfte som eftersträvas med förordningen.

60 I enlighet med principen om ömsesidigt erkännande av domar och andra avgöranden av rättsliga myndigheter på det civilrättsliga området, som avses i skäl 3 i förordning nr 1215/2012, föreskrivs det nämligen i artikel 36.1 i denna förordning att en dom som meddelats i en medlemsstat ska erkännas i övriga medlemsstater utan att något särskilt förfarande behöver användas. Syftet med förordningen är, såsom framgår av skäl 4 i förordningen, att säkerställa att domar som har meddelats i en medlemsstat kan erkännas och verkställas enkelt och snabbt.

61 Såsom understryks i skäl 30 i förordning nr 1215/2012 får erkännande av en dom endast vägras om en eller flera av de grunder för vägran som fastställs i denna förordning föreligger. I detta sammanhang innehåller artikel 45.1 i nämnda förordning en uttömmande uppräkning av de grunder på vilka erkännande av en dom kan vägras (se, för ett liknande resonemang, dom av den 7 april 2022, H Limited, C-568/20, EU:C:2022:264, punkt 31).

62 För det första ska undantaget avseende grunderna för rättsordningen i artikel 45.1 a i förordning nr 1215/2012 följaktligen tolkas restriktivt, eftersom det utgör ett hinder för genomförandet av ett av de grundläggande målen med denna förordning. Detta innebär att ett skäl för att vägra att erkänna en dom vilket avser åsidosättande av grunderna för rättsordningen i den medlemsstat där domen görs gällande med framgång endast kan göras gällande i undantagsfall (se, analogt, dom av den 7 september 2023, Charles Taylor Adjusting, C-590/21, EU:C:2023:633, punkt 32 och där angiven rättspraxis).

63 Även om det i princip står medlemsstaterna fritt att, med stöd av förbehållet i artikel 45.1 a i förordning nr 1215/2012, i enlighet med sin nationella begreppsbildning bestämma vilka krav som grunderna för rättsordningen ställer, är gränserna för detta begrepp en del av tolkningen av förordningen (se, analogt, dom av den 7 september 2023, Charles Taylor Adjusting, C-590/21, EU:C:2023:633, punkt 33 och där angiven rättspraxis).

64 Det ankommer således inte på domstolen att definiera vad som utgör grunderna för rättsordningen i en medlemsstat, utan snarare att kontrollera de gränser inom vilka en domstol i en medlemsstat kan tillämpa detta begrepp för att inte erkänna en dom från en annan medlemsstat (dom av den 7 september 2023, Charles Taylor Adjusting, C-590/21, EU:C:2023:633, punkt 34 och där angiven rättspraxis).

65 Det följer av fast rättspraxis att domstolen i den stat där domen görs gällande inte får vägra att erkänna eller att verkställa den domen av det enda skälet att den rättsregel som har tillämpats av domstolen i ursprungsmedlemsstaten skiljer sig från den bestämmelse som skulle ha tillämpats av domstolen i den stat där domen görs gällande om målet hade anhängiggjorts där. Inte heller får domstolen i den stat där domen görs gällande kontrollera om domstolen i ursprungsmedlemsstaten har gjort en riktig rättslig bedömning eller en riktig bedömning av de faktiska omständigheterna (se dom av den 25 maj 2016, Meroni, C-559/14, EU:C:2016:349, punkt 41 och där angiven rättspraxis).

66 En tillämpning av undantaget om grunderna för rättsordningen i artikel 45.1 a i förordning nr 1215/2012 kan följaktligen endast komma i fråga i det fall då erkännandet eller verkställigheten av den dom som har meddelats i en annan medlemsstat på ett icke godtagbart skulle utgöra en kränkning av rättsordningen i den stat där domen görs gällande, genom att erkännandet eller verkställigheten strider mot en grundläggande princip. För att inte medföra en överträdelse av förbudet mot en ny prövning i sak av den dom som meddelats i ursprungsmedlemsstaten måste kränkningen innebära ett uppenbart åsidosättande av en rättsregel som anses vara av grundläggande betydelse i rättsordningen i den stat där domen görs gällande eller av en rättighet som anses vara en grundläggande rättighet i denna rättsordning (se, analogt, dom av den 7 september 2023, Charles Taylor Adjusting, C-590/21, EU:C:2023:633, punkt 35 och där angiven rättspraxis).

67 För det andra, såvitt avser behörighetsreglerna i förordning nr 1215/2012, är det enligt artikel 45 i förordningen endast möjligt att vägra att erkänna en dom på grund av att dessa regler har åsidosatts i de fall som avses i punkt 1 e i denna artikel.

68 Utöver den möjlighet, som avses i artikel 45.1 e ii) i förordning nr 1215/2012, att vägra att erkänna en dom om den strider mot avsnitt 6 i kapitel II i förordningen, kan erkännande av en dom enligt artikel 45.1 e i) i förordningen endast vägras om den är oförenlig med bestämmelserna i avsnitten 3, 4 eller 5 i kapitel II i samma förordning, om svaranden var en försäkringstagare, en försäkrad, en förmånstagare till ett försäkringsavtal, en skadelidande, en konsument eller en arbetstagare. Detta bekräftas av artikel 45.3 i förordning nr 1215/2012, i vilken det anges att det inte får prövas huruvida domstolen i ursprungsmedlemsstaten är behörig, såvida inte annat följer av punkt 1 e i förordningen, i samband med prövningen av en eventuell vägran att erkänna en dom som meddelats av denna domstol.

69 I förevarande fall har den hänskjutande domstolen för det första påpekat att förordning nr 1215/2012, såsom framgår av skäl 22 i förordningen, syftar till att göra avtal om val av behörig domstol effektivare. Det skulle därför förefalla paradoxalt om ett åsidosättande av litispendensregeln i ett fall där ett sådant avtal har ingåtts saknade betydelse för erkännandet av den dom som meddelats.

70 För det andra har den hänskjutande domstolen angett att ett åsidosättande av ett avtal om domstols behörighet kan få till följd att en annan lag blir tillämplig än den som skulle tillämpas om avtalet iakttogs. För det fall en domstol som inte har utsetts förklarar sig behörig, skulle svaranden således överrumplas såväl i förhållande till den domstol där talan väckts som, i förekommande fall, i förhållande till den lag som är tillämplig på målet i sak.

71 I förevarande fall fick närmare bestämt den omständigheten att Rechtbank Zeeland-West-Brabant (Distriktsdomstolen för Zeeland-West-Brabant) förklarade sig behörig att pröva den talan som, den 3 februari 2017, hade väckts vid den till följd att denna talan avgjordes enligt nederländsk rätt. Detta ska för Gjensidige, i egenskap av svarande i detta förfarande, ha lett till ett mindre förmånligt resultat än om talan hade avgjorts enligt litauisk rätt, det vill säga enligt lagen i den stat vars domstolar har angetts som behöriga i det aktuella avtalet om internationell transport.

72 Såsom påpekats i punkterna 60 och 61 ovan utgör principen om ömsesidigt erkännande i det system som inrättats genom förordning nr 1215/2012 huvudregeln, medan artikel 45.1 i denna förordning innehåller en uttömmande uppräkning av de grunder på vilka erkännande av en dom kan vägras.

73 Unionslagstiftaren har valt att inte låta ett åsidosättande av bestämmelserna i avsnitt 7 i kapitel II i förordning nr 1215/2012, avseende avtal om domstols behörighet, omfattas av de grunder som gör det möjligt att vägra att erkänna en dom. Det skydd för avtal om domstols behörighet som avses i denna förordning får således inte till följd att ett åsidosättande av sådana avtal i sig utgör en grund för att vägra erkännande.

74 Vad gäller de konkreta följderna av erkännandet av avgörandet från Rechtbank Zeeland-West-Brabant (Distriktsdomstolen för Zeeland-West-Brabant) av den 25 september 2019 finns det, såsom generaladvokaten har påpekat i punkt 117 i sitt förslag till avgörande, inte heller något i handlingarna i målet som medger slutsatsen att erkännandet på ett icke godtagbart sätt skulle utgöra en kränkning av den litauiska rättsordningen genom att det strider mot en grundläggande princip, såsom krävs enligt den rättspraxis som det erinrats om i punkt 66 ovan.

75 Det är i synnerhet så, att enbart den omständigheten att en talan inte prövas av den domstol som anges i ett avtal om domstols behörighet och att talan följaktligen inte prövas enligt lagstiftningen i den medlemsstat där den domstolen är belägen inte i sig kan anses utgöra ett så allvarligt åsidosättande av rätten till en rättvis rättegång att ett erkännande av avgörandet av nämnda talan uppenbart skulle strida mot grunderna för rättsordningen i den medlemsstat där domen görs gällande.

76 Av det ovan anförda följer att den andra och den tredje frågan ska besvaras enligt följande. Artikel 45.1 a och e ii) i förordning nr 1215/2012 ska tolkas så, att en domstol i en medlemsstat inte får vägra att erkänna ett avgörande från en domstol i en annan medlemsstat med motiveringen att sistnämnda domstol förklarat sig behörig att pröva en talan som väckts med stöd av ett avtal om internationell transport, med bortseende från ett avtal om domstols behörighet, i den mening som avses i artikel 25 i denna förordning, vilket utgör en del av förstnämnda avtal.

Den första frågan

77 Med hänsyn till svaret på den andra och den tredje frågan saknas skäl att besvara den första frågan.

Rättegångskostnader

78 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (första avdelningen) följande:

Artikel 45.1 a och e ii) i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1215/2012 av den 12 december 2012 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område

ska tolkas så,

att en domstol i en medlemsstat inte får vägra att erkänna ett avgörande från en domstol i en annan medlemsstat med motiveringen att sistnämnda domstol förklarat sig behörig att pröva en talan som väckts med stöd av ett avtal om internationell transport, med bortseende från ett avtal om domstols behörighet, i den mening som avses i artikel 25 i denna förordning, vilket utgör en del av förstnämnda avtal.

Underskrifter